गलोद्य न॰ गलेन ओद्यः पृषो॰ गलोपः । धान्यभेदे "शालिषष्टिकनीवारकङ्गुतालीशङ्खाटकगलोड्यगौरीगिरिकशैवलपद्मकपलप्रभृतिभिर्धान्यास्त्वपिष्टैः प्रदेहो हतसिध्मः" सुश्रु॰ । [यवे निगाले अमरः ।

गलोद्देश पु॰ गलस्य उद्देशः समीपम् । गलसमीपस्थेऽव-

गलोद्भव पु॰ गले अश्वगलदेशे उद्भवति उद्+भू-अच् । अश्वगलजाते रोचमानाख्ये रोमावर्त्तभेदे त्रिका॰ ।

गलौघ पु॰ गले ओघ इव । "तस्यैव (गलविद्रधेः) तुल्यः खलु सर्वजस्य । शोफो महानस्रजलावरोधी तीव्रज्वरो वातगतेर्निहन्ता । कफेन जातो रुधिरान्वितेन गले गलौघः परिकीर्त्तितोऽसौ" सुश्रुतोक्ते कण्ठगतरोगभेदे ।

गलूद स्त्री गल-क्विप् गल+पृषो॰वा तेन गला गलेन वा दीयते दा-कर्मणि घञर्थे क । १वाचि निघ॰। गलद इति पाठान्तरम् । गलितं गल् धीयते आसु धा-घञर्थे क पृषो॰धस्य दः । धमनीभेदे "आ त्वा विशन्त्विन्द्रव्या गलूद्या धमनीनाम्" । इमास्त्वमधिलाय गलूद्या धमनयो भवन्ति गलनमासु धीयते" निरु॰ ६।२४ ।

गलूभ धाट्रौ॰ (प्रागलूभ्ये) भ्वा॰ आ॰ सक॰ सेट् । गलूभते अगलूभिष्ट जगलूभे । "या कथञ्चन सखीवचनेन प्रागभि प्रियतमं प्रललूभे" माघः। गलूभ+चुरादौ क्यङ् गलूभायते अगलूभायिष्ट ।

गल्या स्त्री गलानां कण्ठानां समूहः पाशा॰ यत् । १कण्ठसमुदाये । गलो दृढत्वकायत्वेषां २समूहे शब्दार्थचि॰।

गल्ल पु॰ गल-ल तस्य नेत्वम् । (गाल) गण्डे । हेमच॰ ।

गल्लक पु॰ गलति क्विप् गल् तं लाति गृह्णाति ला-क ततः स्वार्थे क । १चषके मद्यपानपात्रे हेमच॰ । २इन्द्रनीलमणौ त्रिका॰। पृषो॰ वमध्यता इत्येके ।

गल्लचातुरी स्त्री गल्ले चातुरी यस्य संज्ञातात् न कप् न वा ह्रस्वः। (गालयाचिग) ख्याते उपधानभेदे जटा॰।

गल्वर्क पु॰ गलति गल-उनु गलुरर्को दीप्तिरस्य । सुवारे १लणिभेदे त्रिका॰। तत्र "गल्वर्कस्तु सुवारवत् । अश्मसारस्त्विन्द्रनीलः" इत्युक्तौ अश्मसारशब्दोत्तरं सुवारात गल्वर्कशब्दस्य न इन्द्रनीलार्थता शब्दकल्पद्रुमे तदर्थतोक्तः प्रामादिको । २पद्मरागे मणौ च । "सुवारगल्वर्कसुवर्णरूप्यैः" भा॰ द्रो॰१६अ॰ । "सुवार इन्द्रनीलः(अश्मसारत्वात) गल्वर्कः पद्मरागः" (अर्कदीप्तिकत्वात्) नील॰ ३चषकपात्रे हेमच॰ । रक्तवर्णसुवाक्षेत्रे सर्वकृष्णवर्णत्वात्तस्य तथात्वम् ।

गल्ह कुत्सने भ्वा॰ आ॰ सक॰ सेट् । गलहते अगल्हिष्ट जगल्हे ।

गवची स्त्री गां भूमिमञ्चति अनुच-क्विप् अवङादेशः ङीप् अचोऽन्त्योपः पृषो॰ न दीर्घः । इन्द्रवारुण्याम् (राखालशसा) रत्नमाला ।

गवय पुंस्त्री गुङ् शब्दे भावे अप् गवं शब्दभेदं वाति वा-क, गां तद्वयवं साहश्येनायते अय-कच् वा । गवकम्बलचूर्णे गोसदृशे मृगभेदे अमरः "यामीषस्य प्रथमतः पश्चतो गवयादिकम् । साहश्यधीर्गवादीनां या स्यात् सा करणं मतम् । गवयादिपदानां तु शक्तिधीरुपमाफलम्" भाषा॰ । "दृष्टः कथञ्चिद् गवयैर्विविग्नैः" कुमा॰। स्त्रियां योपधत्वेऽपि योपधप्रतिषेधे गवयहयादीनामप्रतिषेधात् ङीष् । अस्य मांसपाकविधिर्यथा । तैले संपाचिते तप्ते हिङ्गुसैन्धवसंयुतम् । मांसं गवयसम्भूतं सुस्निग्धं भूरिवारिणा" । भावप्र॰ तद्गुणा उक्ता यथा "गवयो मधुरो दृष्यः स्निग्धोष्णः कफपित्तलः । विदाही गुरुविष्टम्भी विपाके विरसः सदा" । २वैवस्वतपुत्रे वानरभेदे ।"पुत्रा वैवस्वतस्यासन् पञ्च कालान्तकोपमाः । गवयो गवाक्षो गवयः शरभो गन्धमादनः" रामा॰उत्त॰ ।

गवराज पु॰ गवेन शब्देन राजते राज-अच् । वृषे शब्दच॰

गवल पुंस्त्री गुङ् शब्दे भावे अप् गवं शब्दभेदं लाति ला-क । महिषे हेमच॰ । "गवलाजवधस्तथा" ति॰त॰ । "गवलालिकुलाञ्जनिभाविलुजन्ति पयः पयोवाहाः" द॰ सं॰ ३२अ॰ । "बभौ तरङ्गैर्गवलासितद्युतिः" माघः । स्त्रियां ङीष् ।

गवल्गण पु॰ सञ्जयपितरि सूतभेदे । "सञ्जयो सूतिकल्पस्तु जज्ञे सूतो गवल्गणात्" भा॰ आ॰ ६३अ॰ ।

गवाक्ष पु॰गवामक्षीव अक्षि-अच् समा॰ नित्यमवङ्, गाव सूर्यकरा जलानि वा अक्ष्णुवन्ति व्याप्नुवन्ति एतमनेन वा अक्ष-व्याप्तौ अकर्त्तरि घञ् । वातायने (जानेला) अमरः । "गवाक्षजालैरभिनिष्पतन्त्यः" भट्टिः "उद्गृहीतालाञ्छितमा गवाक्षात्" "विलोलनेत्रभ्रमरैर्गवाक्षाः" कुमा॰ । "कुवलयितगवाक्षा लोचनैरङ्गनानाम्" रघुः । २वैवस्वतपुत्रे वानरभेदे रामा॰ गवयशब्दे दृश्यम् । गां भूमिमक्षति व्याप्नोति अक्ष गौरा॰ ङीष् सि॰ कौ॰सुग्धबोध ईप् । ३गोदुग्धायां(गोसुक्)। अमरः।ङीषन्तः ४इन्द्रवारुण्याम् (राखालशसा) ५शालूकि(ग्रेओड़ा)राजनि॰।६अपराजितायाम् रत्नमा॰।